

Snart pensjonist, hva nå? Arv, rettigheter og plikter

12.mai 2025

Advokat Per Bergstad

**«Saving is a fine
thing, especially
when your
parents have
done it for you»**

Winston Churchill

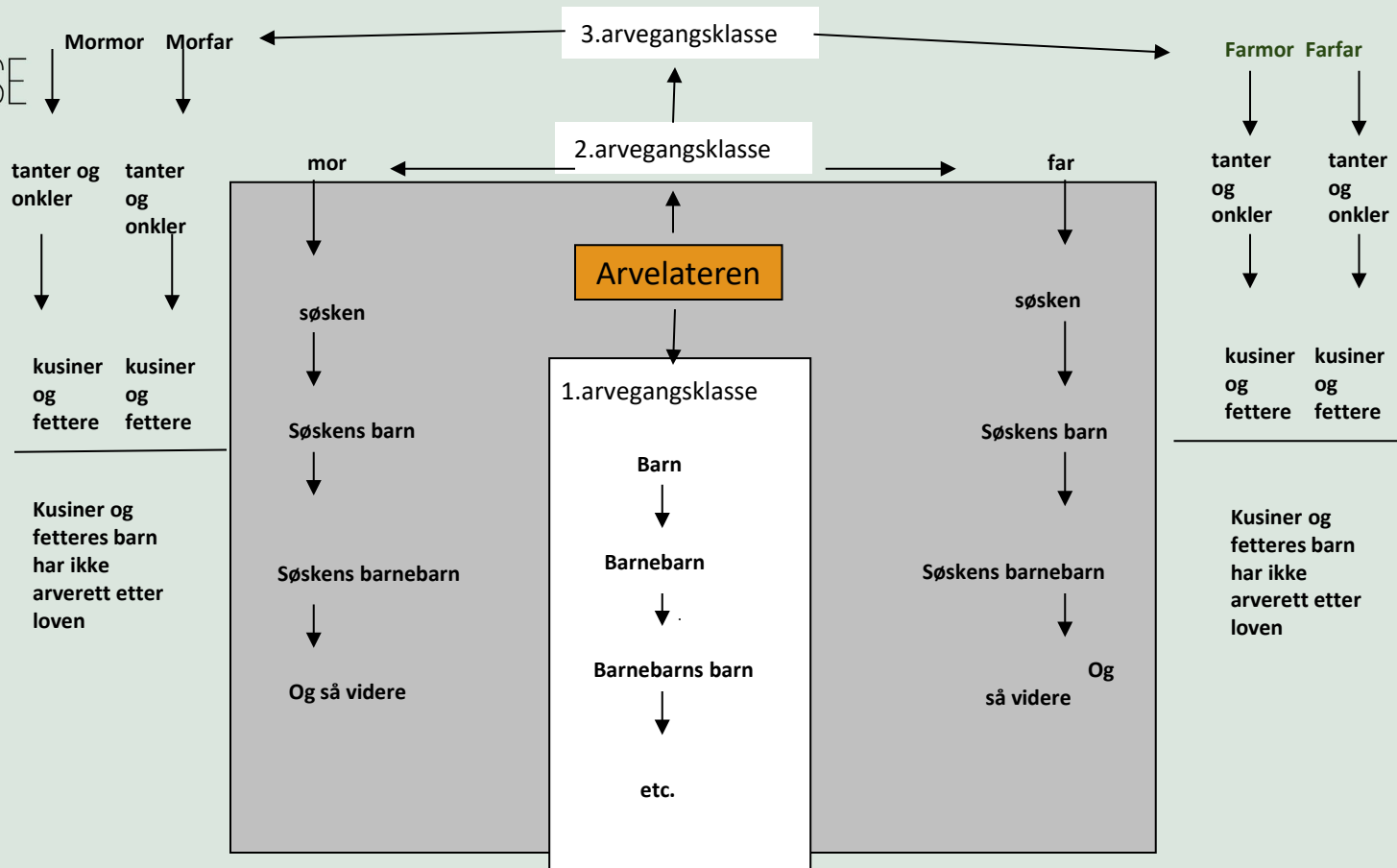

Heldigvis ikke amerikanske tilstander i Norge

SEKSE

Livsarvingenes pliktdelsarv

Arveloven § 50. Livsarvingenes pliktdelsarv

To tredeler av formuen etter arvelateren er pliktdelsarv for livsarvingene. **Pliktdelsarven er likevel aldri større enn 15 ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet** til hvert av arvelaterens barn eller hvert barns linje.

Arvelateren kan bare rå over pliktdelsarven ved testament hvis det er særskilt hjemmel for dette i lov eller livsarvingene samtykker. Hvis en livsarving er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, kreves samtykke fra både vergen og fylkesmannen.

Livsarvingenes pliktdelsarv

- Tidligere hadde ikke arvelateren mulighet til å bestemme hvem som skulle ha eiendeler som utgjorde mer enn 1/3 av verdiene i boet (eller som vil gjøre at alle de andre arvingene ikke fikk minst 1 mill. hver)
- Al. § 51 endrer på dette
- Kan bestemme at pliktdelen skal utbetales i kontanter
- Kan gi en livsarving rett til en eiendom mot å kjøpe ut de andre
- Løser floker f.eks der familien har et veldig kostbart landsted, men ellers begrensede verdier

Regelen åpner for større fleksibilitet for fordeling av eiendeler/eiendom i boet.

Pliktdelsarv til livsarvinger

Livsarvinger = avkom etter arvelater (barn, barnebarn osv.)

At en del av arven er **pliktdelsarv**, betyr at arvelater ikke selv kan bestemme over denne delen av arven ved testament – uten at det er tillatt i loven.

Utgangspunktet i loven (regelen hvis det ikke opprettes testament):

- ✓ pliktdelsarven utgjør 2/3 av alt det arvelater etterlater seg
- ✓ den samlede pliktdelsarven fordeles med lik del til hver livsarving

Ved å opprette testament kan arvelater

- ✓ begrense pliktdelsarv til 15G til hver livsarving eller dennes linje
- ✓ fordele eiendeler mellom livsarvingene, innenfor deres lodd

Hvis arvelater har livsarvinger - men ikke ektefelle eller samboer og ikke testament - arver livsarvingene/barna alt. Hvert barn/deres linje arver likt.

Arverett ektefeller

Størrelsen på ektefellearven avhenger av hvilke slektsarvinger som finnes i tillegg.

1. Livsarvinger (barn ,eller barnebarn mv. hvis barn er døde)
Ektefelle arver $\frac{1}{4}$, hvorav 4 G (kr. 496 112,-) går foran barnas arverett (Folketrygdens grunnbeløp 1 G = 124 028,- kr. per i dag – justeres 01.mai)
2. Foreldre (eller søsken eller søskens barn hvis foreldre er døde)
Ektefelle arver $\frac{1}{2}$, hvorav 6 G (kr. 744 168,-) går foran slektens arverett
3. Ingen nærmere slektninger enn besteforeldre (eller deres etterkommere, dvs.tanter, onkler, søskenbarn)
Ektefellen arver alt

Ektefellearven på $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ kan avgrenses ved testament som den andre ektefellen er gjort kjent med.

Minstearven på 4G / 6G kan ikke avgrenses ved testament, men den begunstigede ektefellen kan på forhånd si fra seg denne arveretten.

Samboeres arverett

- ✓ Samboere arver direkte etter loven, bare dersom de har, har hatt eller venter barn sammen
- ✓ Gjenlevende samboer har i så fall rett til minste arv på 4 G (pt kr 496 112), som går foran arven til livsarvinger etter avdøde.
- ✓ Samboers rett til minste arv kan likevel avgrenses ved testament som samboeren har fått kunnskap om før dødsfallet.
- ✓ Samboere bør ellers vurdere testament om de ønsker å sikre hverandre

Hva kan jeg egentlig testamentere over?

Arvelater har livsarvinger

- 1/3 "den frie tredel", jf. pliktdelsarv 2/3 evt. det som overstiger 15 G til hvert barn

Arvelater har livsarvinger + ektefelle

- 1/12, jf. pliktdelsarv (2/3)8/12 + ektefellearv (1/4)3/12 evt. differansen mellom 1/3 og minstearven på 4 G

Arvelater har livsarvinger + samboer

- 1/3 minus minstearv på 4 G, hvis felles barn
1/3 hvis ikke felles barn

Arvelater har verken livsarvinger, ektefelle eller samboer

- Alt vedkommende etterlater seg

Testamenter

Formkrav

- ✓ Testator må være 18 år, ved full sans og samling/vite hva han gjør.
- ✓ Testament må være skriftlig
- ✓ Testators underskrift må bekreftes av 2 vitner, (18 år, full sans og samling, vet at dokumentet er et testament)
- ✓ Testamentet bør i tillegg dateres, og det bør stå i dokumentet at formkravene ovenfor er oppfylt.

Innholdskrav

- ✓ Testamentet må ikke stride mot pliktdelsregler eller ektefelles eller samboers arverett.

Uskifte for gjenlevende ektefelle

- ✓ "Uskifte" innebærer at boet etter avdøde ikke skiftes etter dødsfallet.
- ✓ Avdødes bo går i stedet inn i et nytt "uskiftebo" sammen med tilsvarende av gjenlevendes bo.
- ✓ Retten til å overta et bo uskiftet er lovregulert.
- ✓ Uskifte med avdødes særkullsbarn krever samtykke fra disse. Det kan settes vilkår for slikt samtykke.

MAN ARVER IKKE DET MAN OVERTAR I USKIFTE

– VERKEN OM MAN ER EKTEFELLER ELLER SAMBOERE

Uskifte for samboere

Gjenlevende samboer

Bare for samboere som har, har hatt eller venter barn sammen.

Ikke uskifterett overfor særkullsbarn (krever samtykke).

Samboere uten felles barn har ingen uskifterett og kan heller ikke fastsette uskifterett i testament.

Omfatter bestemte eiendeler

- Felles bolig med innbo

- Bil og fritidseiendom med innbo, hvis felles bruk

- Andre eiendeler, iht testament eller arvingene samtykker.

Uskifte

Råderetten over uskifteboet

- ✓ Gjenlevende råder i utgangspunktet som en eier over uskifteboet og er ikke avhengig av arvingenes samtykke ved forvaltningen av boet.
- ✓ Gjenlevende kan forbruke boets midler, også ved en mer kostbar livsstil enn tidligere.
- ✓ Gjenlevende kan selge boets eiendeler, også fast eiendom.
- ✓ Gjenlevende kan gi gaver av boet.

Gaver under uskifte

§ 23. Adgangen til å gi gaver av uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen kan ikke uten samtykke fra arvingene gi **gaver som står i misforhold til formuen i uskifteboet**. Dette gjelder også gavesalg.

Hvis den lengstlevende har gitt en gave av uskifteformuen og mottakeren forsto eller burde ha forstått at gaven ble gitt i strid med reglene i første ledd, **kan hver av arvingene kreve gaven omstøtt ved at gavemottakeren tilbakefører gavens verdi**. Kravet må reises ved søksmål innen ett år etter at arvingen fikk kunnskap om gaven.

Blir det krevd omstøtelse mens uskifteboet er under offentlig skifte, kan kravet avgjøres av tingretten i samsvar med § 168 første ledd bokstav f. Kravet må være sendt tingretten innen ett år etter at arvingen fikk kunnskap om gaven.

Uskifte

Begrensninger i råderetten over uskifteboet

Krav om samtykke fra arvingene etter førstavdøde for å

Dele ut arv uten at alle arvingene får like mye

Andre arvinger kan kreve tilsvarende oppgjør eller skifte av boet, al. § 24

Forbud mot utilbørlig adferd som forringer boet vesentlig

Kan miste retten til å sitte i uskifte, al. § 28

Arvingenes kreditorer kan ikke kreve skifte

Forskudd på arv

- Skal tidligere utdelinger hensyntas ved arv etter dere?
 - A § 75
 - ✓ kun dersom arvelater har fastsatt det
 - ✓ bør nedtegnes for å sikre bevis
 - I uskifte
 - Dersom en får fullt eller delvis arveoppgjør, skal alle ha tilsvarende, eventuelt gi samtykke.
- Hvilke verdier legges til grunn for avkortning?

Fremtidsfullmakt

Et nyttig verktøy for de fleste?

Behovet for fremtidsfullmakter

➤ Rettslig handleevne

Vilkår for å forplikte seg rettslig, f.eks. ved avtaler

➤ Alternativer ved manglende rettslig handleevne

Offentlig vergemål

Fremtidsfullmakt

Vergemålsloven § 78:

En fremtidsfullmakt er en

fullmakt til én eller flere personer

om å representere fullmaktsgiveren

etter at fullmaktsgiveren på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser

innen de områdene som omfattes av fullmakten.

To typer av fremtidsfullmakter

- Ren fremtidsfullmakt

- Fra tidspunktet i framtiden
når handleevnen går tapt

- Vedvarende fremtidsfullmakt

- Trer i kraft på de økonomiske
området umiddelbart
eller på bestemt tidspunkt
- Fortsetter å gjelde på alle
områder når handleevnen går
tapt

**I begge tilfeller må
handleevnen være til stede
når fullmakten opprettes!**

Fordeler og ulemper ved fremtidsfullmakt

Fordeler

- Slipper å forholde seg til off. kontrollmekanismer
- Slipper samtykke fra Statsforvalteren ved salg av fast eiendom
- Synliggjør fullmaktsgivers ønsker
- Forhindrer konflikter i spørsmål om hvem som skal være verge og hvordan fullmaktsgivers interesser skal ivaretas

Ofte et fornuftig valg, men må planlegges nøye!

Ulemper

- Manglende egnethet hos fullmektig
- Økonomi og samarbeidsklima endret siden opprettelsen
- Inhabilitet hos fullmektig

Inhabilitet når fullmektig eller fullmektigs nærstående har interesse i saken som strider mot fullmaktsgivers interesse. Unntak for sedvanlige gaver og utgiftsdekning for fullmektig. Fullmakten kan uttrykkelig tillate disposisjoner som ellers medfører inhabilitet

Fullmaktens innhold

OVERSIKT

- Økonomiske forhold
- Gaver og forskudd på arv
- Skifte av uskiftebo
- Personlige forhold

Økonomiske forhold

- Kjøp, salg og investeringer
- Lån og utgiftsdekning
- Bankkonti, selvangivelse, søknader om økonomiske ytelser
- Mottak og avslag på arv

Fullmaktens innhold forts.

Personlige forhold

- Valg av bolig
- Deltakelse i fritidsaktiviteter
- Lege- og tannlegeavtaler
- Klage på ytelser
- Skifte av uskiftebo

Kan *ikke* omfattes av fullmakten

- Stemme ved valg
- Inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til donasjon
- Opprette og tilbakekalle testament
- Samtykke til tvang

Tilbakekall av fremtidsfullmakt

Fullmaktsgiveren kan tilbakekalle fremtidsfullmakten hvis han eller hun **har evnen til å forstå betydningen av dette.**

Tilbakekall skjer ved at fullmaktsgiveren **krever fullmakten tilbake eller får den ødelagt.**

Fullmektigen plikter etter krav fra fullmaktsgiveren å levere fullmakten tilbake. Har en tredjeperson fått en særskilt erklæring om at fremtidsfullmakten er tilbakekalt, gjelder dette som tilbakekall overfor ham eller henne.

Etter at fullmakten er opprettet

- Ingen krav til registrering eller system for registrering
- Ingen generell oppbevaringsløsning
- Nære pårørende og fastlege bør informeres om fullmakten
- Berørte tredjeparter kan stille strengere krav eller tilleggskrav på enkelte områder
- Statens Kartverk og bankene krever stadfesting av fullmaktens ikrafttredelse (Statsforvalteren)

SEKSE

Opprettelse av fremtidsfullmakt

- Hvem kan opprette fremtidsfullmakt?
 - Alle over 18 år som evner å forstå hva en fullmakt innebærer
- Hvem kan være fullmektig?
 - Alle over 18 år, være villig og ikke selv være under vergemål
- Flere fullmektiger
 - Fullt mulig å ha flere fullmektiger, f.eks en som håndterer økonomi og en annen personlige forhold
- Formkrav; Hva skal til for at fullmakten er gyldig som fremtidsfullmakt
 - Samme formkrav som for testament.
 - To vitner som må vite at det er en fremtidsfullmakt.

Å sette opp en fremtidsfullmakt

Maler på nettet - Feller og råd

Fremtidsfullmakter er skreddersøm.

ORDINÆR FREMTIDSFULLMAKT

Undertegnede, [navn] [fødselsnummer] gir herved [navn] [fødselsnummer] fullmakt til i fremtiden å representere meg og handle på mine vegne dersom jeg på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred, ikke lenger er i stand til å ivareta egne interesser.

Fullmaktens ikrafttredelse

Fullmakten trer i kraft fra det tidspunkt min fysiske og/eller psykiske helse er så redusert at jeg ikke kan ivareta egne interesser. Fullmektigen har rett til å innhente legeerklæring om min helsestilstand, for å godtgjøre at jeg er ute av stand til å ivareta mine interesser.

Stadfestelse

Fullmektigen skal be fylkesmannen om å stadfeste ikrafttredelsen av denne fremtidsfullmakten i samsvar med vergemålsloven § 84.

Underretning

Fullmektigen skal underrette meg, min ektefelle/samboer og mine barn om fullmaktens ikrafttredelse og dens innhold.

Fullmektigens oppgaver

Fullmektigen skal ivareta mine personlige forhold og økonomiske rettigheter. Fullmektigen har samlet råderett over alle mine eiendeler.

Råderetten over eiendelene innebærer de fulle økonomiske og juridiske rettigheter.

Fullmakten omfatter også rett til å gi sedvanlige gaver og foreta utdelinger, herunder forskudd på arv til arvinger, også til fullmektigen selv.

Nærmere om disposisjonsfullmakt overfor fast eiendom:

Nærmere om disposisjonsfullmakt overfor bank:

Dekning av nødvendige utgifter:

Endrede forhold:

[Sted], den [dato]

[Navn]

Som særskilt tilkalte vitner bekrefter vi herved at ovenstående fremtidsfullmakt i dag, mens vi begge var til stede samtidig, ble undertegnet av fullmaktsgiver og at hun vedkjente seg den som sin vilje om hun i fremtiden ikke skulle være i stand til å ivareta sine egne interesser.

Vi er ikke fullmektiger etter fullmakten og underskriver herved etter hennes eget ønske, mens hun selv er til stede, og bekrefter at hun har opprettet fremtidsfullmakten av egen fri vilje. Vi bekrefter videre at vi er myndige, bor i Norge og er ikke fullmaktsgiverens eller fullmektigenes ektefelle, samboer, foreldre, barn eller barnebarn.

Vitne 1:

Vitne 2:

Navn, adresse, alder

Takk for meg, og lykke til inn i pensjonstilværelsen

Per Bergstad

952 151 20

bergstad@sekse.no

SEKSE

Advokaatfirma **sekse & co.**